

Klimat- och näringslivsdepartement
Regeringskansliet
103 33 STOCKHOLM

Ert diarienummer: KN2023/02548

Yttrande avseende betänkande om förordning om bidrag för energieffektivisering i småhus

Inledning

Dyrare energipriser, kapacitetsbrist i elnäten och effektutmaningen bidrar alla till högre kostnader för både samhället och individer. Att sänka energiförbrukningen och (el-)lasten under de mest belastade timmarna är viktigt dels ur en miljösynpunkt och dels för att sänka kostnaderna för energianvändaren samt för att få ner priset på energi. Direktverkande el och gas till uppvärmning är två lågt hängande frukter att konvertera bort till bättre alternativ. Förbättrade klimatskärmar är också en viktig del i energibesparingen.

När byggnader uppdateras är det viktigt att det görs på rätt sätt och till bra alternativ utifrån platsens förutsättningar. Nedan följer Länsstyrelsens förslag för att åtgärderna ska bli så bra som möjligt.

Urval för konvertering och klimatskärmsåtgärder

Länsstyrelsen delar regeringens bild att ”en effektiv användning av energi bidrar till att stärka Sveriges försörjningstrygghet, konkurrenskraft och till minskad klimat- och miljöpåverkan. Den minskar även konsumenternas sårbarhet vid höga energipriser”. Länsstyrelsen är väldigt positiv till att konvertering av uppvärmningssystem av småhus där värmebehovet huvudsakligen försörjs med el eller gas sker.

Utöver konverteringen föreslås också energieffektiviserande renovering av småhus där värmebehovet huvudsakligen försörjs med el eller gas. Länsstyrelsen är positiv till att klimatskärmen i byggnader förstärks, speciellt i byggnader som fortsatt kommer att uppvärmas med direktverkande el eller gas. När det gäller bidrag till klimatskärmsåtgärder till småhus, antingen de som i och med stödet konverterat bort direktverkande el och gas, eller de som redan innan har annan uppvärmningskälla, så skulle ett urval i stället kunna ske utifrån energibesparing per satsad skattekrona, likt det system som redan finns inom klimatklivet. Därmed skulle även byggnader med potentiellt stor energibesparing per satsad skattekrona kunna få stöd med ett bidrag som matchar besparingsnivån och inte bara de som nyss konverterat värmekälla.

Många fritidshus sätts också på varmhållning under vinter för att rörledningar inte ska frysa och för att huset i sig inte ska skadas. Även om ägandet av ett fritidshus kan ses som en lyx så skapar också fritidshusen, beroende på nyttjandegrad, en energiförbrukning som vi skulle kunna få ner med ett bidragssystem som utgår ifrån energibesparing per krona, där historisk elförbrukning för uppvärmning skulle kunna användas i uträkningen.

På lång sikt skulle även åtgärderna i förordningen kunna tas i beaktande att ingå som stödberättigad åtgärd i rotavdraget för grön teknik.

Minskat effekt- och elberoende, mer flexibilitet och styrbarhet

Länsstyrelsen är också positiv till att konverteringsåtgärder ska vara styrbara. Det är en viktig bit i att få bukt med effektproblematiken och att göra hushållen mer flexibla. Utifrån att effektproblematiken och att flaskhalsarna i elnätet har blivit ett större och större problem ser vi också ett behov av att överväga att inte ge stöd till konvertering till fortsatt elberoende för uppvärmning inom ett fjärrvärmeområde. Utifrån ett samhälleligt elsystemsperspektiv så finns många fördelar att hushåll, med möjlighet till fjärrvärme, ansluter till fjärrvärmenätet i stället. Det minskar behovet av utbyggda elnät och sänker effektbehovet under de mest ansträngda timmarna på året. Eftersom elsystemet dimensioneras utifrån de kallaste vinterdagarna är det av stor vikt att ersätta elvärme med annan icke elberoende källa där det går. Det sänker även priset i stort eftersom de högsta priserna skapas under de mest ansträngda timmarna.

Bidragen kommer att ges till en rad olika konverteringsmöjligheter. Länsstyrelsen ser gärna att solvärme är en del av dem. Solvärme i kombination med till exempel biobränsle fungerar redan idag, där vår- till höstmånaderna kan försörjas med solvärme, vilket minskar koldioxidutsläppen från biobränslet. Solvärme kan även användas i kombination med olika värmepumpar.

Länsstyrelsen är positiv till att bidrag inte ges för materialkostnader för åtgärder som avser utrymmen som tidigare inte varit uppvärmda.

F-skattsedel och behörighet

I fråga om intyg från utländska företagare innebär dessa en särskild utmaning för Länsstyrelsen och för att säkerställa rättssäkerhet är i dessa fall samverkan med andra myndigheter viktig.

Vid ansökningstillfället ska nödvändiga behörigheter och tillstånd för genomförande av åtgärden bifogas.

Förslag till ändring i förordningstexten

- I förordningstexten 8§ första punkten bör det stå ”en eller flera” värmepumpar likt formuleringen i 8§ andra punkten.

- I förordningstexten 11§ kan det förtydligas att det gäller minskat energibehov ”för uppvärmning” i slutet av första meningen. Såvida kylbehovet inte bedöms vara viktigt i sammanhanget.

Kulturmiljö

Förordningen bör få en ny paragraf under rubriken förutsättningar för bidrag. Förutsättning för bidrag till åtgärder enligt 11§ bör vara att energieffektiviseringsåtgärden inte är ovarsam eller leder till att byggnaden förvanskas. En förutsättning för bidrag enligt 11§ bör även vara att åtgärden inte innebär en negativ klimatbelastning och att därmed hushållning med resurser främjas.

Uppföljning av varsamhetskravet och förvanskningsförbudet behöver säkerställas. Detta kan ske genom föreskrift om att beslut om bygglov eller fullgjord anmälan bifogas ansökan i förordningens 14§. Det behöver även utredas om föreskrifterna kan reglera uppföljning av varsamhetskrav och förvanskningsförbud i det fall åtgärden inte kräver bygglov eller anmälan.

Förslaget omfattar med största sannolikhet byggnader med höga kulturhistoriska värden då bidraget endast ges om småhusets värdeår är tidigare än 1990. Det finns ingen uppföljning av varsamhetskravet och förvanskningsförbudet enligt PBL 8:13, 8:14 och 8:17 i förslaget vilket kan leda till negativ påverkan på kulturhistoriska värden. Framförallt är det åtgärder som tilläggsisolering av fasad, byte av dörrar och fönster som kan få stor påverkan på byggnadens värdebärande uttryck och karaktärsdrag. Även det sammantagna kulturhistoriska värdet i en helhetsmiljö kan komma att påverkas om flera småhus i samma område utför åtgärder.

Stödet omfattar endast bidrag till materialkostnader i samband med klimatskärsåtgärder. Beträffande åtgärder på klimatskärmen uppmuntrar inte stödets utformning till ett cirkulärt förhållningsätt utan kan leda till resurskrävande åtgärder som utbyte av byggnadsdelar. Det bidrar i sin tur till en risk för ökat klimatavtryck genom nyproduktion och transporter av dessa. Genom resurssnåla förbättringsåtgärder på befintliga byggnadsmaterial såsom fönster och dörrar kan såväl klimatskärmen förbättras, kulturhistoriska värden tillvaratas och åtgärden bidra till minskat klimatavtryck. Byggmaterial som redan finns i omlopp behöver återbrukas.

Kunskap och metoder finns redan för att arbeta med energieffektivisering i äldre byggnader. Det finns också forskningsprojekt som pågår. Det behövs kompletterande information och riktlinjer som vänder sig mot småhusägare. Genom tidiga informationsinsatser finns möjlighet att åtgärder som inte är lämpliga sorteras bort, att identifiera åtgärder som bäst passar aktuell byggnad men också att hitta en balans vad gäller att spara energi och bevara kulturvärden i bebyggelsen och miljöerna.

Konsekvenser för kommuner

Konsekvenser för kommuner och överprövande instanser har inte utretts. Kommunernas arbetsbelastning kan genom förordningen öka till följd av fler bygglovsansökningar, anmälningar eller rådgivning till allmänheten om bygglovsplikt. Det finns även en risk för ett ökat antal överklaganden, vilket kan medföra ökad arbetsbelastning för överprövande instanser.

Kommunernas Energi- och klimatrådgivare har också en viktig roll att vara rådgivande kring stödet och i valet av lämpliga åtgärder ur ett energiperspektiv. Dessutom kan de ha en aktiv roll att sprida information om stödet då småhusägare är en av deras målgruppen. Kommunerna bedöms därför påverkas utifrån högre arbetsbelastning för Energi- och klimatrådgivarna.

I detta ärende har Landshövding Johan Sterte beslutat, klimathandläggare Anna-Lotta Söderberg varit föredragande samt avdelningschef Åsa Halldorf varit medverkande.

Johan Sterte

Anna-Lotta Söderberg